

др Золтан ВИГ
доцент Факултета за европске правно-политичке студије,
Универзитет Сингидунум

Тамара ГАЈИНОВ
асистент Факултета за европске правно-политичке студије,
Универзитет Сингидунум

ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ ОСНИВАЊА АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА И ЗАШТИТЕ ЊЕГОВОГ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА У ПРАВУ ЕУ И ПРАВУ СРБИЈЕ

Резиме

Свесни значаја актуелног процеса хармонизације и изједначавања националних законодавстава у Европској унији, аутори у овом раду дају компаративну анализу правне регулативе која се односи на оснивања привредних друштва, заштити и промену њиховог капиталa, код нас и у ЕУ. Сама чињеница да је основни капитал у континенталном праву суштинска гаранција за испуњавање обавеза компанија довољно говори о важности и значају правног уређивања питања који се на њега односе у складу са европским захтевима, као полазној основи за остваривање правне сигурности, отварање пута за нова улагања, а самим тим и оживљавање наше привреде.

Кључне речи: акционарско друштво, оснивање, заштити капиталa, ЕУ, Друго уједињено.

I Увод

Актуелни процес хармонизације, институализације и изједначавања националних законодавстава унутар држава чланица Европске уније, свакако није заобишао ни комплексну и значајну област каква је правно регулисање статуса привредних друштава. Улога ових субјеката права у друштву је несумњиво велика, па је и сама потреба за адекватним начином њиховог нормирања све значајнија. Рушење тржишних баријера, стварање слободног простора за неспутано кретање и вршење делатности привредних субјеката, тежња за смањењем трошкова међународног пословања, дух космополитизма и универзализма унутар Уније кључни су фактори у процесу хармонизације правних прописа у овој области. С обзиром да је један од примарних циљева наше земље у наредном периоду стицање статуса пуноправног члана Европске уније, потребно је да се и део права који се односи на привредна друштва постепено прилагоди европским стандардима. Једно од најзначајнијих питања у овој области јесте усклађивање правне регулативе која се односи на оснивања привредних друштава, заштите и промене њиховог капитала, како је он у континенталном праву суштинска гаранција за испуњавање обавеза привредних друштава.

II Оснивање

Правила везана за оснивање акционарског друштва, заштиту и промену његовог капитала садржана су у Другом упутству Савета,¹ које

1 Друго упутство Савета од 13. децембра 1976. године о координацији гаранција, које су потребне у циљу заштите интереса чланова и других, и које државе чланице прописују привредним друштвима која спадају под члан 58 став 2 Уговора, везано за оснивање акционарских друштава и за одржавање и промену њиховог капитала, у циљу изједначавања таквих гаранција (77/91ЕЕЗ), на енглеском: „Second Council Directive of 13 December 1976 on coordination of safeguards which, for the protection of the interests of member and others, are required by Member States of companies within the meaning of the second paragraph of Article 58 of the Treaty, in respect of the formation of public limited liability companies and the maintenance and alternation of their capital, with a view to making such safeguards equivalent (77/91 ЕЕЗ).“
Измене и допуне Упутства: Упутство Савета 92/101/ЕЕЗ, ОЈ Л 347, 64, 28.11.1992.; Упутство 2006/68/ЕЗ Европског Парламента и Савета, ОЈ Л 264, 32, 25.9.2006.; Упутство Савета 2006/99/ЕЗ, ОЈ Л 363, 137, 20.12.2006.; Уговор о приступању Данске, Ирске, Уједињеног Краљевства, ОЈ Л 73, 14, 27.3.1972.; Уговор о приступању Грчке, ОЈ Л 291, 17, 19.11.1979.; Уговор о приступању Шпаније и Португалије, ОЈ Л 302, 23, 15.11.1985; Уговор о приступању Аустрије, Шведске и Финске, ОЈ С 241, 21, 29.8.1994.; Уговор о условима приступања Чешке, Естоније, Кипра, Летоније, Литваније, Мађарске, Малте, Пољске, Словеније и Словачке и прилагођавање уговорима на којима се оснива Европска унија, ОЈ Л 236, 33, 23.9.2003.

превасходно брине о интересима акционара и поверилаца.² Ово Упутство се односи само на акционарска друштва.³ Како оно прописује, акционарско друштво може основати једно⁴ или више физичких или/и правних лица (види члан 5(1)(2) Упутства). Исто прописује и наш Закон о привредним друштвима⁵ (у даљем тексту: ЗПД или Закон),⁶ иако постоје нека национална законодавства у свету која предвиђају минималан број оснивача.⁷ У сваком случају, уколико је одлучујућа већина акција сконцентрисана у једној руци, није од великог значаја број акционара.⁸

Према одредбама Другог упутства, акционарско друштво се оснива оснивачким актом или статутом, у зависности од тога шта прописује право држава-чланица.⁹ Код нас, акционарско друштво настаје на основу оснивачког акта, с тим да поред њега оно може имати и статут,¹⁰ а у случају њихове неусаглашености, примењује се оснивачки акт.¹¹

Упутство предвиђа писмену форму, без озира да ли се ради о акту о оснивању или статуту, а уз то таксативно наводи и њихове неопходне елементе. То су фирма, форма и делатност друштва, висина основног капитала, односно ако постоји, овлашћеног капитала, потом подаци ве-

2 Види: Преамбулу Другог упутства.

3 Mathias Habersack, *Europäisches Gesellschaftsrecht*, München, 1999, стр. 76.

4 Државе-чланице могу на основу одредаба Дванаестог упутства, прихватити постојање једноперсоналног акционарског друштва, било приликом оснивања, било накнадно, под претпоставком да су се све акције нашле у поседу једног лица. Упутство налаже да ако број акционара падне испод минималног броја, одређеног прописима држава чланица друштво не престаје аутоматски, него је потребно одредити рок за измену оваквог стања, под условом да је престанак друштва изрекао надлежни суд. Наш Закон о привредним друштвима (у даљем тексту: ЗПД) дозвољава постојање једночланог не само акционарског, него и друштва са ограниченом одговорношћу, без обзира да ли су она као таква настала, или се број чланова временом свео на један. Ово произлази из члана 184(1) ЗПД који дозвољава оснивање једночланог а.д. Такође се на основу екстензивног тумачења члана 345, може закључити да ни накнадно свођење броја чланова на један, не представља евентални разлог за престанак акционарског друштва.

5 Закон о привредним друштвима, *Службени гласник РС*, бр. 125/2004.

6 Види: ЗПД, чл. 184, ст. 1.

7 Золтан Виг, *Правно реулисање сјајшуса привредних друштвава секундарним изворима права ЕУ*, Сремска Каменица, 2008, стр. 9.

8 У вези овог питања види: Manfred Dauses, *Handbuch des EU-Wirtschaftsrechts*, München, 2000, стр. E.III.25.

9 З. Виг, *нав. дело*, стр. 9.

10 Са тиме да овај докуменат није исти као статут споменут у Упутству. Наш статут није обавезан, и без њега долази до оснивања друштва, у њему се регулису питања међусобних односа чланова, не предаје се регистру, итд.

11 Види: ЗПД, чл. 185, 186, 187.

зани за заступање, послодавство, надзор и контролу друштва, осим ако се то не уређује законом. Такође се у овом документу наводи и време на које се друштво оснива, сем уколико није основано на неодређено време.¹² Државе чланице, могу поред ових, предвидети да се и други подаци унесу у оснивачки акт, односно статут.¹³ Трећи члан Упутства захтева уношење и података који се односе на седиште друштва, номиналну вредност уписаних акција и њихов број, као и број уписаних акција без номиналне вредности (ако држава чланица дозвољава њихово издавање), навођење специјалних услова везаних за пренос акција, врсте акција, износ уплаћеног капитала при оснивању, номиналну вредност акција, имена физичких и правних лица која су потписала оснивачки акт, износа свих трошкова оснивања, свих привилегија које су дате особама које су учествовале у прибављању дозвола за оснивање и почетак привредне делатности друштва.¹⁴ Оснивачки акт (статут), као и његове измене и допуне не морају бити у форми јавне исправе, уколико прописи држава-чланица предвиђају претходну управну, судску или неку другу контролу од стране надлежног органа.¹⁵ У сваком случају, сви видови оваквих претходних контрола обезбеђују јачање правне сигурности, као и сама форма јавне исправе.

Друго упутство не одређује време у којем друштво стиче правни субјективитет, па га стога одређују национална законодавства држава-чланица.¹⁶ У вези са питањем одређивања тренутка стицања правног субјективитета у Европи постоје две теорије. Према првој, декларативној, привредно друштво стиче правни субјективитет након потписивања оснивачког акта (статута), док се према другој конститутивној, то догађа после уписа у регистар. Наш ЗПД прихвата конститутивну теорију, па самим тим привредни субјекти стичу својства правног лица у тренутку уписа у Регистар.¹⁷

У погледу садржине оснивачког акта предвиђене чланом 185 ЗПД и оне из Другог упутства можемо приметити велику сличност. Оно што је посебно прописано ЗПД, а није наведено као неопходни садржински елемент оснивачког акта у Другом упутству јесте посебна идентификација оснивача који су дали неновчане улоге,¹⁸ опис тих улога и број и врста

12 Види: Друго упутство, чл 5, ст. 2; Дејан Јовановић, *Друџа директивна Европске уније о оснивању и квалитету акционарској друштва*, Нови Сад, 2003, стр. 5.

13 Исто.

14 Види: Друго упутство, чл. 3.

15 Види: Прво упутство, чл. 10.

16 Радован Д. Вукадиновић, *Право Европске уније*, Београд, 1996, стр. 172.

17 Види: ЗПД, чл. 8.

18 Види: Друго упутство, чл. 3(1)(х).

акција за те улоге,¹⁹ што свакако није у супротности са Упутством, јер оно државама оставља слободу у погледу уношења и додатних садржинских елемената. С обзиром да наш ЗПД садржи посебне одредбе везане за заступање, послодводство, надзор и контролу акционарског друштва, ови елементи се не наводе посебно у акту о оснивању, што такође није противно правилима Упутства. Наш Закон прописује још неке факултативне елементе који се могу унети у оснивачки акт,²⁰ што се опет не коси са правилима Упутства.

III Основни капитал

Упутство садржи одредбе везане за основни капитал који је као кључни имовински институт у друштвима капитала континенталог права,²¹ неопходан не само као почетни улог за обављање делатности друштва, него представља и изванредан вид гаранције повериоцима и трећим лицима везан за намирање њихових потраживања.²² Упутство предвиђа строги механизам заштите основног капитала и прописује да његов минималан износ не може бити мањи од 25.000 евра.²³ То значи, да се он мора одржати бар на овом прописаном нивоу све до престанка друштва.²⁴ У исто време, Упутство је флексибилно у смислу да допушта државама чланицама да пропишу и много виши минимални капитал.²⁵ Наш ЗПД не искориштава ову могућности, али је иначе у складу са Упутством прописујући идентичан износу из Упутства када су у питању отворена акционарска друштва.²⁶

19 Види: ЗПД, чл. 185, ст. 1, т. 8.

20 Види: ЗПД, чл. 185, ст. 2, т. 1–2. То су: имена и адресе првог директора, односно чланова првог управног одбора, овлашћење управном одбору да изда одобрене (овлашћене, неиздате) акције, као и поменута ограничења преноса акција затвореног а.д.

21 Види: Вук Радовић, „Измене Друге директиве ЕУ и могући правци будућег развоја“, *Право и привреда*, бр. 5–8/2007, стр. 182.

22 Види: Златко Стефановић, Јелена Хрле, *Стайнусно привредно право*, Београд, 2005, стр. 246; John Armour, *Legal Capital: An Outdated Concept?*, Cambridge, 2006, доступно на адреси: <http://www.cbr.cam.ac.uk/pdf/WP320.pdf>, 18.02.2010, стр. 5.

23 Види: Друго упутство, чл. 6, ст. 1.

24 З. Виг, *нав. дело*, стр. 34.

25 Јако висок минимални капитал може имати негативни ефекат на привреду дате државе чланице. Види: Paolo Santella, Riccardo Turrini, „Capital Maintenance in the EU: Is the Second Company Law Directive Really That Restrictive?“, *European Business Organization Law Review*, Vol. 9, 2008, стр. 430.

26 Види: ЗПД, чл. 233, ст. 2.

Како Упутство прописује, улози који образују основни капитал, могу бити у новцу или у стварима одређене имовинске вредности.²⁷ Па тако, рад и услуге не могу бити предмет улога, што је и опште прихваћено правило у државама-чланицама, када су у питању акционарска друштва.²⁸ Међутим, члан 192 ЗПД, дозвољава да улог у акционарско друштво поред у новцу и стварима, буде и у правима, што није изричито предвиђено Упутством.

Неновчане улоге процењује овлашћени процењивач, односно вештак, али државе-чланице могу искључити примену овог правила Упутства под одређеним условима.²⁹ Наши прописи, не користе слободу која је дата по основу Упутства, па обавезују на процену улога у стварима и правима, при чему то чине један или више овлашћених лица.³⁰ Процењивачи могу бити физичко лице или привредно друштво задужено за ревизију.³¹ Ово у суштини само повећава правну сигурност, тј. штити интересе трећих савесних лица. Неновчани улози према правилима Другог упутства морају бити стављени на располагање друштву у целости у року од пет година, од дана регистрације друштва.³² Код нас важе строжа правила, те се уношење ствари и права у имовину друштва мора извршити у краћем року, од две године од дана његове регистрације.³³

Према Упутству емисиона цена акција не може бити нижа од њихове номиналне вредности.³⁴ Исто правило садржи и наш Закон у члану 212, став 1, којим се забрањује издавање акција за емисиону цену која је нижа од њихове номиналне вредности, односно рачуноводствене, када се оне издају без номиналне вредности.

Како Упутство налаже основни капитал се мора одржати на одређеном нивоу, јер само тако он служи заштити интереса поверилаца, због тога су акционари обавезни да врате све противправно исплаћене износе, уколико се докаже да су за такве околности знали или морали знати. Исто предвиђа и члан 231 ЗПД, с тим да поред акционара за противправне исплате одговарају и директор и чланови управног одбора друштва, што у суштини није у супротности са правилима Упутства.

Друго упутство забрањује упис сопствених акција друштва. Са једне стране, уписом сопствених акција би основни капитал друштва само привидно био повећан, а то би свакако штетило интересу повери-

27 З. Виг, *нав. дело*, стр. 34.

28 Види: Друго упутство, чл. 7; види исто: Д. Јовановић, *нав. дело*, стр. 8.

29 Види: Друго упутство, чл. 9; види исто: В. Радовић, *нав. дело*, стр. 185.

30 Види: ЗПД, чл. 191, ст. 1.

31 Види: ЗПД, чл. 191, ст. 2.

32 Види: Друго упутство, чл. 9.

33 Види: ЗПД, чл. 192, ст. 4.

34 Види: Друго упутство, чл. 8, ст. 1.

оца. Са друге стране, таквим уписом би управа друштва (која би у име друштва располагала са таквим акцијама и правима везаним за њих) могла стећи већи утицај на скупштини друштва, што би се могло негативно одразити на права мањинских акционара.³⁵ И наш Закон изричито забрањује упис сопствених акција акционарског друштва, директно или индиректно преко другог лица које их стиче за његов рачун.³⁶ Према томе, можемо констатовати, да су одредбе ЗПД, када је реч о овом питању потпуно усаглашене са захтевима Упутства.

Упутство регулише и питање стицања сопствених акција на секундарном тржишту, које треба разликовати од забране уписа сопствених акција.³⁷ Под секундарним прометом подразумевамо, стицање сопствених акција на берзанском и ванберзанском тржишту.³⁸ Упутство налаже претходно испуњавање одређених услова, у случају да прописи државе чланице допуштају акционарским друштвима да стичу сопствене акције.³⁹ Са оваквим начином прибављања акција се најпре мора сагласити скупштина, која има овлашћење и да одреди услове стицања. Ипак у стању „озбиљне и непосредне опасности“ Упутство дозвољава одступање од овог услова.⁴⁰ Такође, оно прописује и да номинална (емисиона) вредност свих прибављених акција не сме прелазити 10% основног капитала, као и да се стицањем сопствених акција не сме умањити имовина друштва испод износа основног капитала.⁴¹ Овакав вид долажења до акција мора да представља трансакцију у којој се прибављају искључиво потпуно уплаћене акције.⁴² Државе-чланице могу у одређеним случајевима одступити од поменутих услова, прописаних Упутством.⁴³ У случају да су акције стечене противно правилима Упутства, неопходно је поништити их у року од годину дана.⁴⁴ Ако прописи држава-чланица омогућавају стицање сопствених акција, неопходно је суспендовати сваки глас везан за њих, јер су у власништву друштва, а такође уколико се такве акције приказују као имовина, потребно је у исто време резерва исте вредности навести међу обавезама.⁴⁵ Упутство строго забрањује друштву да за стицање његових акција даје

35 Види: З. Стефановић, Ј. Хрле, *нав. дело*, стр. 352–354.

36 Види: ЗПД, чл. 220, с. 1.

37 Види: В. Радовић, *нав. дело*, стр. 188; З. Виг, *нав. дело*, стр. 35.

38 Исто.

39 Види: Друго упутство, чл. 19, ст. 1.

40 Исто, чл. 19, ст. 2.

41 Исто, чл. 19, ст. 1.

42 Исто.

43 Исто, чл. 20.

44 Исто, чл. 21.

45 Исто, чл. 22.

авансе и кредите трећим лицима.⁴⁶ Ово правило познаје изузетак, па се овакви уступци могу учинити запосленим лицима у друштву, са циљем стимулисања њиховог финансијског учешћа.⁴⁷ ЗПД, као и прописи многих земља, омогућава стицање сопствених акција.⁴⁸ Акционарско друштво може стећи своје преференцијалне акције као сопствене акције и само део обичних акција,⁴⁹ што се свакако не коси са правилима Упутства. Услови везани за стицање сопствених акција према Упутству и нашем Закону су слични. Правило Упутства које прописује и да номинална (емисиона) вредност свих прибављених акција на овај начин не сме прелазити 10% основног капитала, постоји и код нас, али познаје извесна одступања,⁵⁰ која не предвиђа Упутство. У случају да су стечене сопствене акције премашиле износ од 10% основног капитала (нпр. стечене без накнаде), друштво је дужно да их отуђи, у дужем року (од 3 године) у односу на рок из Упутства. Уколико се то не учини у прописаном року, неопходно је извршити њихов поништај од стране управног одбора и то без посебне одлуке скупштине.⁵¹ Наш Закон предвиђа сличну судбину и за сопствене акције стечене до износа од 10% основног капитала, али је рок за отуђење краћи и износи годину дана,⁵² што се у принципу, као строже правило, не коси са правилима Упутства. Одлуку о стицању сопствених акција, према ЗПД, као и према Упутству доноси скупштина акционара.⁵³ Постоје и случајеви у којима управни одбор самостално доноси одлуку о стицању и када га на то не овлашћује скупштина које ЗПД прописује у члану 222, став 4, тачке 1-3.⁵⁴ Ови изузеци су усклађени са одредбама Упутства.⁵⁵ Исто као и Упутство и наш Закон забрањује

46 3. Виг, *нав. дело*, стр. 36.

47 Види: Друго упутство, чл. 23. Види исто о томе: Jens Lowitzsch, *Financial Participation of Employees in the New Member and Candidate Countries of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2006.

48 Види: ЗПД, чл. 221, с. 2.

49 Исто, с. 3-4.

50 Види: ЗПД, чл. 221, с. 5, т. 1-4; Па тако ово правило важи осим у случају: када друштво има резерве које се могу користити за ове намене и ако их користи за ова стицања; стицање акција без накнаде које су у потпуности плаћене, стицање акција у поступку принудне продаје на основу судске одлуке за плаћање дуга акционарском друштву од стране акционара, ако нема другог начина наплате, као и у случају статусних промена.

51 Исто, чл. 224, с. 2-3.

52 Исто, чл. 224, с. 2.

53 Исто, чл. 222, с. 1.

54 То су ситуације када се стичу хартије од вредности које нису акције, потом када до 5% било које класе акција које се издају једино ради доделе запосленима у друштву или повезаном друштву, када је стицање акција и других хартија од вредности нужно како би се спречила већа и непосредна штета по друштво.

55 Види: Друго упутство, чл. 19 с. 2-3.

право гласа на основу сопствених акција, а оне се не урачунавају ни у кворум скупштине акционара.⁵⁶ И према нашим прописима, друштво не сме давати зајмове, кредите и друге облике финансијске подршке трећим лицима за стицање својих акција, осим запосленима у друштву или у повезаним друштвима.⁵⁷ Наш Закон такође предвиђа да за време поседовања сопствених акција, њихова номинална вредност (односно рачуноводствена код акција без номиналне вредности), може остати укључена у основни капитал, или се из њега искључити, с тим да се тада за овај износ повећавају резерве друштва,⁵⁸ што је такође у складу са одредбама Упутства.

IV Промена основног капитала

Упутство се бави и питањима повећања и смањења основног капитала друштва. Одлуку о томе доноси скупштина акционарског друштва, с тим да се оснивачким актом, статутом или одлуком скупштине, може овластити и други орган да то чини до одређених граница, за период од највише пет година.⁵⁹ ЗПД предвиђа могућност да се поред скупштине акционарског друштва, одлучивање о повећању основног капитала у појединим ситуацијама припадне другом органу – управном одбору у периоду од такође 5 година.⁶⁰ Према правилима Упуства, уколико се повећање капитала остварује у новчаним улозима, акције се морају понудити на пречу куповину, постојећим акционарима и то сразмерно њиховом уделу.⁶¹ Ово право се не може ограничити нити искључити оснивачким актом, али може одлуком скупштине акционара и то на основу двотрећинске већине основног капитала у скупштини. Државечланице ипак могу, на основу слободе које им оставља Упутство, прописати као довољну и обичну већину гласова, али под условом да је у скупштини у тренутку гласања, била заступљена бар половина основног капитала друштва.⁶²

Наш Закон предвиђа три начина повећања основног капитала акционарског друштва, и то: новим улозима, претварањем заменљивих обвезница у акције и уписом акција по основну права ималаца вараната за

56 Види: ЗПД, чл. 224, с. 5, т. 2.

57 Исто, чл. 190, с. 1–2.

58 Исто, чл. 224, с. 5, т. 1.

59 Види: Друго упутство, чл. 25, с. 2. Види исто: István Sándor, *A társasági jog története Nyugat-Európában*, Budapest, 2005, стр. 273.

60 Види: ЗПД, чл. 237, с. 1 и чл. 205, с. 4–6.

61 Види: Друго упутство, чл. 29, с. 1.

62 Види: Друго упутство, чл. 29, с. 4.

такав упис (условно повећање) и повећање из средстава друштва.⁶³ Како би њихова појединачна анализа свакако премашила оквире овог рада, задржаћемо се само на заједничким и уопштеним питањима повећања основног капитала. Како важи правило да све што није посебно регулисано Упутством, уређује право држава-чланица, онда са тим у вези и наш ЗПД у погледу посебног начина регулисања појединих видова повећања основног капитала, има одређену слободу, која није у супротности са одредбама Упутства. Па се тако акције отвореног акционарског друштва при повећању основног капитала могу издавати у виду отворене (јавне) и затворене емисије, при чему је само затворена намењена постојећим акционарима, који тада имају право пречег уписа.⁶⁴ Са друге стране отворена емисија је упућена лицима која немају право пречег уписа.⁶⁵

Према Упутству, и у случају смањења основног капитала одлуку доноси скупштина акционара, односно скупштина акционарског друштва и то са најмање две трећине гласова (осим уколико одлуку не доноси суд).⁶⁶ Наш ЗПД разликује смањење основног капитала у редовном, поједностављеном и поступку ради претарања у резерве.⁶⁷ Основни капитал се може умањити на три начина: смањењем броја акција, смањењем њихове вредности или повлачењем акција тј. амортизацијом.⁶⁸ Одлуку у случају поништавања сопствених акција, доноси управни одбор, а у осталим случајевима то чини скупштина, осим ако оснивачким актом или статутом није другачије одређено,⁶⁹ што се једним делом разликује од правила које предвиђа Упутство. До смањења основног капитала, долази у случају када је његов износ превисок, па се не може на одговарајући начин искористити, када су друштву потребна средства за покривање губитака, као и када друштво жели да води активнију политику дивиденди (смањењем основног капитала, умањује се и пасива друштва, па се по основу ослобођеног дела основног капитала, при једнаким осталим условима повећава добит друштва).⁷⁰

Упутство пружа извесне гаранције повериоцима приликом смањења основног капитала. Па тако они, чија су потраживања

63 Види: ЗПД, чл. 238. с. т. 1-3.

64 Види: исто, чл 239. с. 1-2.

65 Види: исто, чл 239. с. 3.

66 Види: Друго упутство, чл. 30. с. 1.

67 Види: ЗПД, чл. 262, с. 1.

68 Види: Стеван Шогоров, Миленко Радоман, *Пословно право*, 2007, стр. 90.

69 ЗПД, чл. 261, с. 1.

70 Види: С. Шогоров, М. Радоман, *нав. дело*, стр. 89; З. Стефановић, Ј. Хрле, *нав. дело*, стр. 339.

установљена пре тренутка објављивања одлуке о смањењу основног капитала, имају право на јемство за тражбине које нису приспеле до дана објављивања одлуке.⁷¹ Ипак, у одређеним случајевима Упутство пружа слободу државама-чланицама да одступе од овог правила.⁷² И наш ЗПД, штити на сличан начин интересе поверилаца, па они чија су недоспела потраживања настала пре последње објаве регистрације одлуке о смањењу основног капитала,⁷³ имају право на обезбеђење својих потраживања, иако она нису доспела, и то у року од 90 дана од дана друге објаве регистрације те одлуке.⁷⁴ Такође, наши прописи, дају као могућност повериоцима, да уместо обезбеђења, захтевају исплату потраживања,⁷⁵ што Упутством није посебно прописано. Обезбеђење не могу тражити повериоци који у случају стечаја имају право првенственог намирења из стечајне масе, као ни други са обезбеђеним потраживањима – што исто није у супротности са одредбама Упутства.⁷⁶

Када је у питању проблематика правног регулисање питања оснивања, заштите и промена капитала акционарског друштва, можемо рећи да наш ЗПД не одступа од постављених европских захтева. Извесне разлике постоје када је реч о начину уношења улога у акционарско друштво. Ипак, најзначајнија питања као што су очување основног капитала, регулисање његовог смањења, потом забрана уписа сопствених акција друштва, могућност постојања једночланог акционарског друштва, допуштеност стицања сопствених акција друштва у секундарном промету, важна не само за регулисање статуса и односу у акционарском друштву, него и за заштиту акционара, поверилаца и трећих лица, су у нашем праву регулисана на готово исти начин као и Упутству. Самим тим, решења која нуди ЗПД на овом пољу достојна су похвале и озбиљно претендују на то да буду и званично под окриљем Другог упутства.

V Закључак

Током реформе компанијског права, наша правна регулатива се у великој мери прилагодила европским захтевима. Самим тим испунили смо многобројне стандарде у начину регулисања ове материје, и у

71 Види: Друго упутство, чл. 32, с. 1.

72 Исто, чл. 34.

73 Види: ЗПД, чл. 268, с. 1. Одлука о смањењу основног капитала у редовном поступку после регистрације објављује се два пута у размаку од 30 дана са позивом поверилаца да пријаве своја потраживања.

74 Исто, с. 2.

75 Исто.

76 Исто.

исто време хармонизовали готово све домаће прописе са најважнијим секундарним изворима права ЕУ који се односе на регулисање статуса трговачких друштава. Правне норме које се односе на основни капитал, његову промену и заштиту добро су конципиране, чиме се најпре остварује пожељан ниво правне сигурности. Детаљно и квалитетно регулисање ове материје служи заштити интереса широког круга лица која ступају у различите односе са једним привредним друштвом. На крају основни капитал је као гаранција за испуњење обавеза привредног друштва и својеврсно сведочанство његове спремности да се носи са изазовима пословања и условима који владају на тржишту, као одговоран и ликвидан субјект, и потенцијална основа за нека нова улагања.

Правно регулисање материје основног капитала, али и статуса привредних друштава уопште, указују да је Србија последњих година угледајући се на европско право квалитетно надградила и реформисала систем компанијског права од којих ће у догледном периоду имати бројне користи. Не само да смо добили прогресивна, модерна и квалитетна решења која су значајно унапредила наш правни систем,⁷⁷ него и створили повољно окружење за бројне потенцијалне инвестиције. Важни кораци начињени на овом пољу у догледном периоду свакако ће се одразити на оживљавање српске привреде, јачање конкурентности на тржишту, укупан друштвени просперитет, а Србију несумњиво довести под окриље европског права трговачких друштава.

77 Наравно, не смео заборавити да ЗПД има и своје мане.

Zoltan VIG, PhD

Assistant Professor, Faculty for European Legal-Political Studies,
University of Singidinum

Tamara GAJINOV

Junior Faculty Member, Faculty for European Legal-Political Studies,
University of Singidinum

LEGAL REGULATION OF THE FORMATION OF PUBLIC LIMITED LIABILITY COMPANIES AND PROTECTION OF LEGAL CAPITAL IN THE EU AND SERBIA

Summary

Being aware of the importance of the current process of harmonization of national legislations within the European Union, the authors in this work give a comparative analysis of legal regulations on the formation of public limited liability companies, maintenance and alteration of their share capital in Serbia and the European Union. Share capital is the basic guarantee for the fulfillment of obligations of a company in continental legal systems, thus, it is important for Serbia to take over European standards in this field of law. Such harmonization can significantly contribute to better legal security, increase foreign investments and revive our economy.

Key words: *public limited liability company, formation, maintenance of capital, EU, Second directive.*